

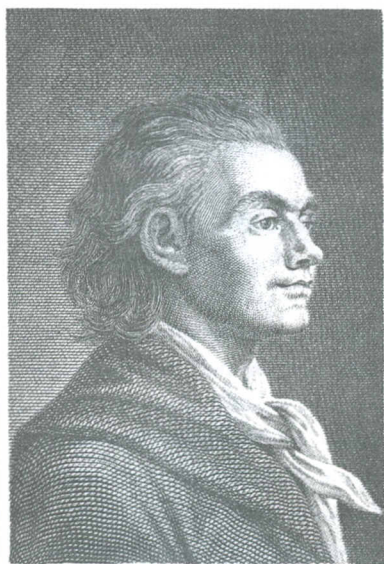
Tema

Dansens og Musikkens rødder 65

Danse på Bornholm 5
"Kjærlighed forudan Strømper"
af Per Sørensen

I det bornholmske egnshefte finder vi en lille, charmerende kvadrilledans med det underlige navn "Kjærlighed forudan Strømper" - selve dansens figurer er meget traditionelle, og dansemæssig er den blot en kvadrilledans ud af mange. Musikken derimod er en del anderledes end det gængse musikmateriale til kvadrilledansene. Man fornemmer en vis højtidelighed, når musikken spilles. For at finde rødderne til det "underlige" dansenavn og den specielle musik skal vi vende blikket mod teaterverdenen.

I 1772 udkom Sørgeespillet "Kierlighed uden Strømper" af den norskfødte Johan Herman Wessel (1742-1785), som levede i København som digter og boheme.

Gravd. del opst. Clemens Jørgen
WESSEL.
Graad finelted hen i Smil, naar Wesfels Lune bød,
Og Glædens Smil forfvandt i Taarer ved hans Død.
Bryggeren

Johan Herman
Wessel

Stykket var slet ikke noget sørge spil, tværtimod var det en morsom, dansk parodi på de teaterstykker, der normalt blev opført på Hofteateret i Christian d. 7.'s regeringstid. Det eneste, kongen interesserede sig for, var franske, klassiske tragedier og italienske operaer, og der vist aldrig danske skuespil på teateret, da det ikke var fint nok.

Kierlighed uden Strømper.

Et
Sørge = Spil
i Fem Optrag.

Forlagt af H. Møllehave & Co. (W. Nygaard).
Det Wallingfte Bogtrykkeri.

Titelforside 1774

Den 26. marts 1773 blev stykket opført på Det kongelige Teater, og til opførelsen havde den italiensk-fødte kapelmester Paolo Scalabrini (1713-1803) komponeret en vidunderlig musik, der også var en musikalsk parodi på de italienske operaer. Scalabrini havde været i Danmark siden 1747 og havde stor kendskab til italienske operaer, som han havde skrevet flere af; men på trods af hans kærlighed til genren lykkedes det ham at lave denne parodi - i øvrigt det eneste af hans stykker, der har "overlevet" til vor tid.

Netop musikken til kvadrilledansen fra Bornholm finder vi i den musik, der blev skrevet af Scalabrini. Det er Mettes Aria: "Så æltes bly med vrede tænder".

Dansenavnet passer altså udmærket, da musikken er fra teaterstykket "Kierlighed uden Strømper".

"Kierlighed uden Strømper" blev omgående populær og har formået at vedblive med at være det gennem de godt 200 år, stykket har eksisteret. Stykket har været spillet 152 gange på Det kongelige Teater, og sidst var det på plakaten i 1975.

Stykkets morskab og parodi er meget dansk og sikkert inspireret af Holberg, der netop dyrkede denne genre, og stykket skal ses i lyset af de franske tragedier, hvor man dyrkede den klassiske oldtid og gudeverden - med man-

ge helte og heltinder, der p.g.a. ulykkelige hændelser fik grumme skæbner, der ofte udmøntede sig i, at heltene og heltinderne begik selvmord for at have æren i behold.

Gl. kobberstik fra 1787 af "Kierlighed uden Strømper"

"Kærlighed uden Strømper" har 5 personer på rollelisten: **Johan von Ehrenpreis**, skræddersvend – **Grete**, Johans forlovede – **Mette**, Gretes fortrolige – **Mads**, Gretes ulykkelige elsker – **Jesper**, Madses fortrolige. Den fatale handling er som følger:

Grete er kæreste med skræddersvenden Johan von Ehrenpreis, og han har lovet at gifte sig med Grete. Han er ved militæret, og der går et par ekstra dage over tiden, inden han kommer tilbage til hende.

Da stykket begynder, har hun lige haft en drøm om, at hvis hun ikke bliver gift samme dag, skal hun dø. Da Johan ikke er ankommet, foreslår Gretes veninde Mette, at hun skal gifte sig med Mads (en ulykkelig elsker, hun tidligere har sagt nej til).

Mads bliver hentet, og Grete fortæller ham, at hun alligevel vil giftes med ham. Kort tid efter dukker Johan op, og Grete bliver så glad, at hun endnu engang siger ja til at blive gift den samme dag, men nu med sit hjertes udkårne.- Lykken bliver dog kort, da Johan kommer i tanke om, at han ingen fine, hvide bryllupsstrømper har. Grete vil dog have Johan, og for hende – gerne uden strømper. Mads erfarer, at Grete har sveget ham; men han har dog det håb, at hun besinder sig, da han har bryllupsstrømper. Mette opsøger Mads og spørger, om ikke Johan kan låne hans strømper; men det vil han ikke høre tale om, da han så ingen chancer har for at få Grete.

Mette foreslår så Johan, at han stjæler Madses strømper - og efter megen overtalelse går Johan hen til Madses kiste, lukker den op og stjæler strømperne.

Mads hører om, at Johan har fået strømper, og han bliver mistænksom og undersøger, sammen med Jesper, om de skulle være stjålet fra hans kiste.

Johan bliver da opdaget som tyv og bliver så ulykkelig, at han tager en kniv, stikker sig i brystet og begår selvmord. Grete bliver så ulykkelig, da Johan ligger der, så hun tager kniven, stikker sig og begår også selvmord. Nu får Mads meget dårlig samvittighed, tager kniven og begår også selvmord.

Derefter stikker Mette kniven i brystet, fordi hun ikke kan leve uden sine venner.

Til sidst siger Jesper, at når de andre er døde, vil han heller ikke leve, så han slutter med at stikke sig i brystet, idet han siger: "Gid Eders Kierlighed må aldrig mangle Strømper".

Gl. træsnit fra 1848 af slutscenen i "Kjærlighed uden Strømper"

Prøv engang her i efteråret at få jeres danseinstruktør til at tage "Kjærlighed foruden Strømper" på programmet, og I vil høre, at det er musik, der er en opera værdig. For de, som kunne tænke sig at høre hele "Sørgespillet", er der netop, for et halvt år siden, udkommet en CD fra Naxos¹ - med arkivoptagelser fra Erik Mørks 25 års Jubilæumsdag i 1974, hvor han spillede Johan i "Kjærlighed uden Strømper".

Til slut skal nævnes, at Månedens sang er en skillingsvis fra 1800-tallet, der handler om, hvad der mere var i Madses Kiste (se: Månedens sang).

Kildehenvisning:

"Kærlighed uden Strømper" har været udgivet mange gange - og mange har lavet illustrationer til skuespillet

En interessant udgivelse er: Henrik Jæger "Kjærlighed uden Strømper" med indledning og anmærkninger. Kristiania 1910
Klaverudtog af musikken til stykket er bl.a. udgivet af "Samfundet til udgivelse af dansk musik" 2. række nr. 27 - 1909

1. "Kærlighed uden Strømper". CD - Naxos Historical no. 8.112008-9